

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ดุลบัญชีเดินสะพัด (Current Account) เป็นเครื่องชี้วัดหนึ่งซึ่งสามารถสะท้อนการออมมวลรวมของประเทศได้ในรูปแบบของภาคเศรษฐกิจจริง (Real Sector) กล่าวคือ ดุลบัญชีเดินสะพัดหมายถึงสถานะของการไหลเข้าออกของเงินตราต่างประเทศสุทธิอันเนื่องมาจากการส่งออกสินค้าและบริการ ถ้าดุลบัญชีเดินสะพัดขาดดุลแสดงว่าประเทศมีการส่งออกน้อยกว่าการนำเข้า หรือมีการใช้จ่ายมากกว่ารายได้ จึงต้องมีการกู้ยืมเงินจากต่างประเทศเพื่อชดเชยรายจ่ายที่เกิดขึ้นดังกล่าวแสดงว่าการออมของประเทศเป็นลบ ในทางตรงกันข้ามถ้าดุลบัญชีเดินสะพัดเกินดุลหมายความว่าประเทศการใช้จ่ายน้อยกว่ารายได้ แสดงว่าการส่งออกสุทธิ (Net Export) ของประเทศเป็นบวก โดยการออมมวลรวมสามารถอยู่ในรูปสินทรัพย์ อาทิเช่น พันธบัตรทั้งในประเทศและต่างประเทศ หลักทรัพย์ต่างๆ เป็นต้น ซึ่งเงินที่ได้จากการออมมีประโยชน์มากมาย ถ้าพิจารณาในภาพรวมประเทศที่มีปริมาณเงินออมสูงและมีการลงทุนเพิ่มขึ้น จะทำให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว เนื่องจากสามารถนำเงินออมที่มีเป็นทุนในการพัฒนาประเทศ สร้างสาธารณูปโภคพื้นฐาน มีการจ้างงานประชาชนมีรายได้มีมาตรฐานการดำรงชีวิตที่ดี ในทางตรงกันข้ามประเทศที่ไม่มีการออมการพัฒนาประเทศย่อมทำได้อย่างยากลำบาก การพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐานจำเป็นต้องพึ่งพาเงินกู้จากต่างประเทศเป็นหลัก ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศ ในส่วนของบุคคล การออมมีประโยชน์ช่วยให้ชีวิตมีทางเลือกที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็นเลือกที่จะซื้อทรัพย์สินที่มีมูลค่าสูง เช่น บ้าน ที่ดิน หรือ รถยนต์ ในอนาคตเลือกที่จะจัดการศึกษาที่ดีให้แก่บุตรหลาน เลือกที่จะมีชีวิตบั้นปลายภายหลังเกษียณอย่างมีความสุข (สมาคมนักวางแผนการเงินไทย, 2554)

สำหรับดุลบัญชีเดินสะพัดของประเทศไทยนั้นมีฐานะเกินดุลบัญชีเดินสะพัดอย่างต่อเนื่อง ดังตารางที่ 1.1 แสดงว่าเงินตราสกุลต่างประเทศไหลเข้ามากกว่าไหลออก ซึ่งส่วนประกอบหลักของดุลบัญชีเดินสะพัดคือการส่งออกสินค้าและบริการสุทธิ โดยที่มีการส่งออกสินค้าและบริการมากกว่าการนำเข้า สะท้อนให้เห็นได้ว่าการออมสุทธิของประเทศเป็นบวก

ตารางที่ 1.1 คุณลักษณะทางการเงินของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2548 ถึง พ.ศ. 2553

(หน่วย : ล้านบาท)

	2548	2549	2550	2551 p	2552 p	2553 p
ดุลบัญชีเดินสะพัด	-302,492.93	84,553.23	539,704.16	67,380.49	754,474.37	463,564.05
ก. ดุลการค้าและบริการ	-134,741.03	211,317.17	643,780.93	144,161.99	856,569.70	646,135.82
1. ดุลการค้า	-326,746.61	34,324.04	439,080.90	-14,265.97	669,119.03	439,600.44
สินค้านำออก, เอฟ. โอ.บี.	4,406,673.11	4,838,241.72	5,212,208.04	5,831,085.78	5,155,054.37	6,120,927.59
สินค้านำเข้า, ซี.ไอ.เอฟ.	-4,733,419.72	-4,803,917.68	-4,773,127.13	-5,845,351.76	-4,485,935.34	-5,681,327.14
เฉพาะทองคำ	-78,874.92	-71,742.64	-56,989.72	-202,727.66	-129,652.50	-254,270.34
2. ดุลบริการ	192,005.57	176,993.12	204,700.02	158,427.96	187,450.67	206,535.38
บริการรับ	811,405.56	939,312.02	1,047,373.38	1,110,440.06	1,024,997.60	1,076,499.03
บริการจ่าย	-619,399.99	-762,318.90	-842,673.35	-952,012.09	-837,546.92	-869,963.65
ข. รายได้	-288,667.64	-254,345.20	-239,891.61	-235,017.86	-255,556.62	-334,319.94
ค. เงินโอนและบริการ	120,915.74	127,581.27	135,814.85	158,236.37	153,461.29	151,748.17

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ปัจจุบันรัฐบาลของประเทศต่างๆ รวมถึงประเทศไทยได้เข้ามามีบทบาททางเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของรัฐบาลส่งผลกระทบต่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจกล่าวคือ การจัดเก็บภาษีของรัฐบาลทำให้เงินหมุนเวียนของประชาชนลดลงซึ่งจะกระทบต่อการบริโภค การลงทุนและการออมของภาคเอกชน เพราะการเก็บภาษีอากรคือการโยกย้ายทรัพยากรจากภาคเอกชนไปยังรัฐบาล ในทางตรงกันข้าม การใช้จ่ายของรัฐบาลทำให้เงินหมุนเวียนในมือของประชาชนเพิ่มขึ้น ซึ่งจะกระทบต่อเศรษฐกิจของภาคเอกชน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่ารัฐบาลได้ใช้จ่ายไปทางใดบ้างและเก็บภาษีจากคนกลุ่มใดเป็นสำคัญ การกระทำดังกล่าวของรัฐบาลจะก่อให้เกิดก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจเศรษฐกิจมากน้อยเพียงไหนขึ้นอยู่กับขนาดของการใช้จ่ายและการเก็บภาษีของรัฐบาลเป็นสำคัญ ในการพิจารณาบทบาททางเศรษฐกิจของภาครัฐบาลโดยทั่วไปอาจจะพิจารณาได้จากการเปรียบเทียบการใช้จ่ายของรัฐบาลกับรายได้ประชาชาติ ซึ่งสัดส่วนจากการเปรียบเทียบระหว่างการใช้จ่ายของรัฐบาลกับรายได้ประชาชาติจะชี้ให้เห็นถึงขนาดของภาครัฐบาล เช่น สัดส่วนในอัตราที่สูงจะแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลมีบทบาทในทางเศรษฐกิจมาก เป็นต้น (เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม, 2544)

ดังจะเห็นได้ว่าภาครัฐบาลและภาคเอกชนเป็นทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคในระบบเศรษฐกิจซึ่งต่างมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งด้านการบริโภค การลงทุน และการค้าระหว่างประเทศ รวมถึงเสถียรภาพและประสิทธิภาพในระบบเศรษฐกิจ ก็ล้วนแต่เกิดจากผลการกระทำทางเศรษฐกิจของทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชนเป็นสำคัญ ซึ่งผลกระทบดังกล่าวก็จะส่งผลต่อเนื่องไปยังดุลบัญชีเดินสะพัดอีกต่อหนึ่ง กล่าวคือ เมื่อรัฐบาลใช้จ่ายมากขึ้นหรือเอกชนมีการลงทุนมากขึ้นก็จะส่งผลให้รายได้ประชาชาติสูงขึ้น และการที่รายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้นก็จะส่งผลต่อไปยังการนำเข้า ซึ่งจะเพิ่มขึ้นเช่นกัน จึงทำให้ดุลบัญชีเดินสะพัดขาดดุลหรือเกินดุลน้อยลง แต่อย่างไรก็ตามเมื่อรัฐบาลเพิ่มการใช้จ่ายหรือการลงทุนสูงขึ้นจะทำให้เกิดการขยายการผลิตมากขึ้น และส่งผลให้สามารถส่งออกได้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ดุลบัญชีเดินสะพัดเกินดุลหรือขาดดุลน้อยลงก็เป็นไปได้

นอกจากนั้นสถานะของดุลบัญชีเดินสะพัดยังมีผลกระทบต่อการใช้จ่ายภาครัฐและ/หรือการลงทุนของภาคเอกชนในอนาคตด้วย เช่น ถ้าดุลบัญชีเดินสะพัดในปีปัจจุบันมีฐานะเกินดุล นั่นคือมีการส่งออก(แสดงรายรับ) มากกว่าการนำเข้า(แสดงรายจ่าย) หรือการออมสุทธิของประเทศเป็นบวกจะทำให้ปีต่อไปมีรายได้เพิ่มขึ้น ภาคเอกชนอาจจะมีการนำเข้าสินค้าทุนเพื่อลงทุนในประเทศเพิ่มมากขึ้น รวมถึงส่งผลให้รัฐบาลมีรายได้เพิ่มมากขึ้นและทำให้มีการใช้จ่ายของภาครัฐเพิ่มขึ้นตามมาได้ เป็นต้น

ดังที่กล่าวมาข้างต้น การใช้จ่ายภาครัฐบาลและการลงทุนภาคเอกชน เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อดุลบัญชีเดินสะพัด ดังนั้นจึงเป็นที่น่าสนใจที่จะทำการศึกษาถึงทิศทางและขนาดผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงการใช้จ่ายรัฐบาลและการเปลี่ยนแปลงการลงทุนภาคเอกชนที่มีต่อดุลบัญชีเดินสะพัด เพื่อที่จะนำความรู้ที่ได้จากการศึกษามาใช้ในการกำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาประเทศและทำให้ประเทศเกิดการเจริญเติบโตต่อไปได้อย่างยั่งยืน

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงการใช้จ่ายของภาครัฐบาล การเปลี่ยนแปลงการลงทุนของภาคเอกชน และดุลบัญชีเดินสะพัดของประเทศไทย โดยใช้แบบจำลอง Vector Autoregressive (VAR)

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

- 1) สามารถอธิบายและเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงการใช้จ่ายภาครัฐบาล การเปลี่ยนแปลงการลงทุนของภาคเอกชน และดุลบัญชีเดินสะพัดของประเทศไทยได้
- 2) สามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้กำหนดนโยบายการคลัง ในการวางแผนนโยบายการคลังด้านการใช้จ่ายภาครัฐเพื่อให้ความสอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจของประเทศ

1.4 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงการใช้จ่ายของภาครัฐบาล การเปลี่ยนแปลงการลงทุนของภาคเอกชน และดุลบัญชีเดินสะพัดของประเทศไทย เป็นการศึกษาจากข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ที่มีลักษณะเป็นข้อมูลอนุกรมเวลา (time series data) ซึ่งเป็นข้อมูลรายไตรมาสย้อนหลัง 18 ปี ตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 พ.ศ. 2536 ถึงไตรมาสที่ 4 พ.ศ. 2553

1.5 นิยามคำศัพท์

1) คุลบัญชีเดินสะพัด (Current Account : CA) หมายถึง ผลรวมสุทธิของคุลการค้า และคุลบริการ รายได้ และเงินโอน (กระทรวงการคลัง, 2546)

2) รายจ่ายรัฐบาล(Government Expenditure) หมายถึง รายจ่ายที่รัฐบาลได้ใช้จ่ายไปเพื่อการบริหารงานอันเป็นภาระหน้าที่ของรัฐ โดยทั่วไป และเพื่อจัดให้มีสินค้าและบริการอันเป็นประโยชน์แก่ประชาชนและประเทศโดยส่วนรวม” (กระทรวงการคลัง, 2546) แบ่งเป็น

2.1 การใช้จ่ายภาครัฐบาลประเภทรายจ่ายประจำ (Fixed Government Expenditure) หมายถึง รายจ่ายเพื่อใช้ในการบริหารงานประจำ ได้แก่ เงินเดือนและค่าจ้าง (Wages and Salaries) รายจ่ายในการซื้อสินค้าและบริการ ที่ไม่เป็นสินทรัพย์ประเภททุน (Expenditure on goods and services) และดอกเบี้ยจ่าย (Interest Payments)

2.2 การใช้จ่ายภาครัฐบาลประเภทรายจ่ายเพื่อการลงทุน (Investment Government Expenditure) หมายถึง รายจ่ายเพื่อใช้ในโครงการการลงทุนของภาครัฐ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายสำหรับซื้อหรือลงทุนในโครงการเพื่อให้ได้มาซึ่งครุภัณฑ์ ที่ดิน และสิ่งก่อสร้าง และอื่น ๆ (Acquisition of fixed capital assets) เงินกู้เพื่อลงทุน (Lending)

3) การลงทุน(Investment) หมายถึง การใช้สอยทรัพยากรในลักษณะต่างๆ โดยหวังจะได้รับผลตอบแทนกลับมา มากกว่าที่ลงไปอัตราที่พอใจภายใต้ความเสี่ยงที่เหมาะสม โดยทั่วไป หมายถึงการใช้เงินลงทุน เช่น การลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ การลงทุนในบ้านและที่ดิน การลงทุนทองคำ ฯลฯ (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2554)

4) อรรถประโยชน์ (Utility) หมายถึง ความพึงพอใจที่เกิดขึ้นจากการได้มา ได้ใช้ ได้บริโภค หรือได้ประโยชน์จากสินค้าและบริการ (นราทิพย์ ชุตินวงศ์, 2539)